

Wij gaan verder en komen aan de terreindepressie, die door de kali Tjidang wordt doorstroomd. Zoo fraai als een jaar geleden vertoonen de kanaalwanden de kleurverschillen in de opeenvolgende lagen niet meer. Toen waren de kleuren nog heel frisch, sedert zijn zij door afglijding van los zand uit de bovenlagen, door de inwerking der zon en ook door een opkomende microflora wat groezelig geworden. In de vlakte van de kali Tjidang houdt de lateriet op, de grond is in het bovenste deel zwart door de impregnatie met humeuze stoffen, die zich in deze moerassige strook rijkelijk konden vormen. Niet zoodra echter nadert het kanaal den heuvel van kampong Doekoe, of de zwarte kleur der bovenlaag wordt weder door een donkerbaksteenroode vervangen. Het onveranderde gesteente op den bodem van het kanaal is nog steeds de witte klei.

Voorbij Doekoe kruist het kanaal den weg naar Karet, breekt daarna door den met een laterietkap gekroonden heuvel, waarop een leerlooierij om vervolgens in het oude Krekotkanaal uit te monden.

De heuvels verder westelijk van Djati, Selipi en Tandjoeng Tepekong behooren evenals de doorwandelde strook tot de kwartaire formatie. Buitengemeen scherp steekt de donkerroode kleur dier heuvels af tegen het grauw der tusschengelegen sawahs, waar het tengevolge der bevoeiingen niet tot een laterietvorming komen kan. De grens van het kwartair of diluvium met het noordelijk aanliggende alluvium wordt in het terrein meer of minder duidelijk gemarkeerd door een verheffing van eenige meters. In Weltevreden stijgt men o.a. uit de alluviale op de kwartaire vlakte te Tanah Abang Heuvel (Tanah Abang = roode aarde). De terrasrand is in de bebouwde kom wel niet overal even abrupt, maar gewoonlijk toch goed te herkennen. Zoo vindt men hem terug op Kebon Sirih bij woning 10 en op Menteng in het begin bij Parapattan. Als men goed oplet, zal men hier in tegenstelling met het lager gedeelte der stad aan de aarden bermen en aan de slootranden langs de woningen duidelijk de donkerroode kleur waarnemen. Volgens VERBEEK en FENNEMA (Geologische Beschrijving van Java en Madoera) laat zich de trap in het terrein nog ver oostwaarts door de geheele residentie Batavia vervolgen. In een nog zeer jong verleden werd de alluviale kuststrook een weinig boven den zeespiegel opgeheven en de strandlijn noordwaarts teruggedrongen. Bij den overgang van het alluvium in het kwartair treedt men in een door laterietvorming gekenmerkt gebied. In laag terrein, waar de grondwaterspiegel de oppervlakte nadert, is de bedekkende laterietlaag zeer dun of ontbreekt zij zelfs geheel, op de heuveltoppen daarentegen, waar atmosferische agentiën de sterkste oxydatie en uitloosing hebben kunnen bewerkstelligen, reikt de lateriet tot groote diepte. Hoe gering daarbij de hoogteverschillen behoeven te zijn om terstond door een overeenkomstig verschil in de dikte der laterietlaag op te vallen, hoe nauw m. a. w. deze laterietvorming met de topografische vormen van het terrein samenhangt, dat wordt ons door het in het bandjirkanaal ontsloten profiel zeer duidelijk gedemonstreerd. H. W.

OP 'T PAD.

(Vervolg).

Nadat de kiek van den *Marumia* genomen was, liepen wij weer verder, steeds zoekende. Forsche *Rasamala*'s (*Altingia excelsa* Nor.) en Poespa's (*Schima Noranhae*) overwelfden met hun zware kruinen het boschpad, terwijl elders de indische *Eiken* (*Pasangsoorten* — *Quercus spec.*) en *Kastanjes* (*Castanea* sp. — *Sanintën, Ki-hjoer Toenggeureuk*)

van boven tot onder behangen zaten met allerlei lianen en epiphyten, in een lange reeks van soorten, te veel om alle hier te noemen, maar waartoe wel tot de voornaamsten

Tarennia fragrans.
Afzonderlijke takjes met bloem en vrucht.

behoorden: de Areuj kakèdjoän — *Conocephalus suaveolens* BL.; Kalajar — *Trichosanthes* spec.; *Cissus* sp.; de Kingkilaban — *Mussaenda* sp.; en verder *Bulbophyllum*'s, *Dendrobium*'s, *Vanda*'s,

enz. — Hier en daar werd een juist bloeiende orchidée van de takken gerukt, om er den botanizeertrommel mee te vullen. Een mooi vruchtdragende *Kondang-Ficus variegata* BL. deed ons een oogenblik in dubio staan, n.l. of wij hem vereeuwigen zouden of niet. Het

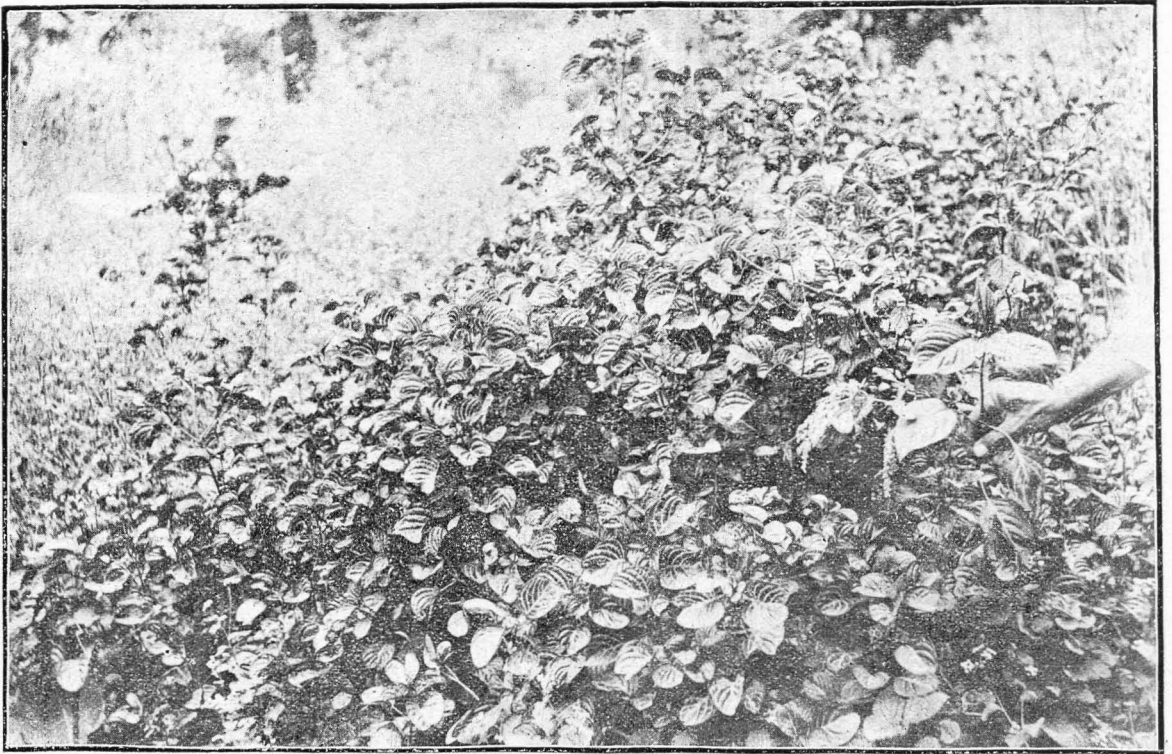

Areuj ki ladja.

was een mooi exemplaar met zijn nog groene en gespikkelde vruchten, in bosjes zittende langs de takken boven in, en om den geheelen stam tot beneden toe. Maar hoe verleidelijk ook, tot een photo-opname kwam het niet, aangezien de boom te veel in het gedrang zat

tusschen andere woudreuzen, en men daardoor op een kiek niet voldoende het merkwaardige van de plaatsing der vruchten zou kunnen opmerken.

Voort dus maar weer, tot wij verderop, een zijpad inslaande, verrast werden door den aanblik van een prachtige witbloeiende struik. Zouden wij daar een ontdekking gedaan hebben, zoo'n zoo'n plant, zal ik maar zeggen, die een ander nog nooit gevonden heeft, en die ook verder niemand ooit weer zal vinden? Je kunt het nooit weten! Toch bleken onze idealen te sterk gespannen, want verderop ontdekten wij nog meerdere van deze struiken, zoodat van zeldzaamheid, althans in deze buurten geen sprake is; en konden wij dus onze zenuwen weder tot kalmte manen. De plant zag er echter werkelijk fraai uit, een lust voor de oogen, met haar helwitte bloempjes tot schermvormige trossen vereenigd aan

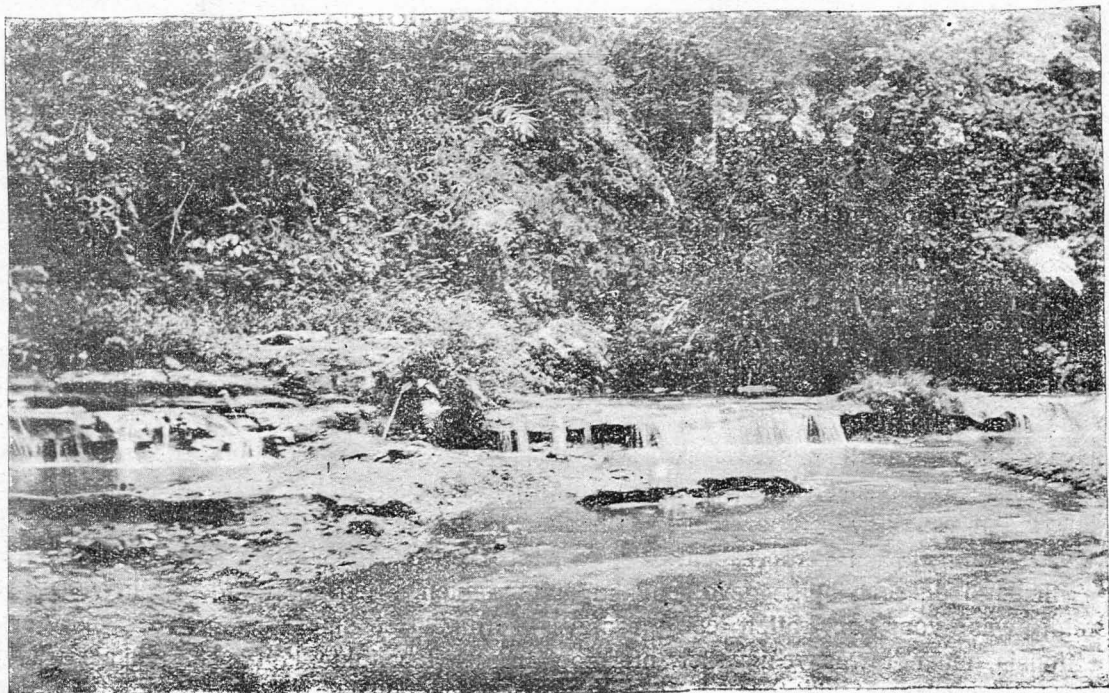
Achyranthes Verschaffeltii.

het eind der takken (Foto No. 6). Men zou oppervlakkig gezien, aan Vlier of *Geldersche roos* denken Toch heeft de plant daar niets mee te maken, want de Vlier, de *Hollandsche*, bedoel ik, *Sambucus spec.* en de *Geldersche roos* (*Viburnum spec.*), beide broertje en zusje van de *Kamperfoelie* — *Lonicera spec.*, behooren tot de plantenfamilie der *Caprifoliaceae*, terwijl onze plant thuis gebracht moet worden tot die der *Rubiaceae*, waartoe de *Kina* (*Cinchona*) en de *Koffie* (*Coffea*) als verre verwanten van onze boschschone moeten gerekend worden. De afzonderlijke bloempjes der schermtrossen zijn buisvormig, ± 2 c.M. lang, met vijf slipjes. Verder steekt de stamper een heel eind uit de bloem. Hierdoor doen de bloeiwijzen denken aan miniatuurtjes van reusachtige kandelabers. De bloemen zijn zeer welriekend; de bladeren onverdeeld, slap en ruig. Men wist ons de Soendaneesche

naam van de struik niet te noemen, al meende een onzer gidsen, dat *Katoempang-badak*, wel een geschikte naam voor de plant zou zijn. In de wetenschap heet zij: *Tarenna fragrans*.

Na met eenige moeite het terrein om den heester te hebben schoongemaakt, en een kiek van de plant genomen te hebben liepen wij door de kampoeng Këbon-Kawoeng, en verder nog een kwartier daar voorbij.

Onderweg zagen wij plotseling van een reuzenboom een tros eigenaardige, langwerpige, groengele vruchten afhangen. Elke vrucht afzonderlijk had een lengte van meer dan één decimeter, en leek wel iets op een dikke pisang (Foto No. 7). Naderbij gekomen bleek het ons, hier met een liaan te doen te hebben, die tot hoog in den top der boomen zijn taaie stengels had gewonden. Dat de taatheid dezer stengels werkelijk wel iets te

Tjadas Malang.

's Middags huiswaarts keerend; van de tegenovergestelde zijde genomen als foto No. 1.

beduiden had, bleek ons al spoedig, toen wij moeite deden den liaan naar beneden te halen. Het heele gevalletje gaf mee, maar scheurde of brak nergens, al hingen wij er ten laatste ook met ons drieën aan. Eindelijk moest het mes er bij te pas komen. Wij hadden hier met een Anonaceae te doen, hetgeen men aan de plant kon ruiken, en verder aan de pitten kon zien, waarmee de vruchten vol zaten. Met welke soort wij hier kennis maakten, was lastig uitmaken, daar het ons niet gelukte bloemen machtig te worden. Eenige voorbijgangers noemden het exemplaar Areuj-Kiladja. Volgens zegsman zouden de bloemen roodachtig zijn, en een *Cananga*-idëe hebben.

Intusschen begon de lucht te betrekken, en dreigde het in de verte reeds met regenen. Wij hadden wel een pajoeng bij ons voor het kiektoestel, maar toch het bleek ook reeds

bij eenen te zijn. Even echter sloegen wij nog een boschpad in, en kwamen bij een gehuchtje met een stuk of wat huizen, netjes met pannen gedekt, de kampoeng Těpoes Lantjar. Hier vonden wij een verwilderde *Amarantaceae* n.l. de *Achyranthes Verschaffeltii* (Foto No. 8) met de mooie, roodebiet-kleur, en eenige kleine orchiděeën.

Verder ging onze tocht niet, want de eerste druppels begonnen te vallen, en met versnelden pas ging het dezelfde weg af, naar huis toe.

In het voorbijgaan zagen wij nog een goedbloeiend exemplaar van de Javaansche *Kamperfoelie*, *Lonicera Javanica* D. C. met zijn heerlijk geurende bloemen. De plant was echter niet gemakkelijk bereikbaar, zoodat wij haar voor heden in gedachten een „tot weerziens” toeriepen.

ERYTHRINA.

HERINNERINGEN UIT DE MOLUKKEN.

II.

Klapperkreeft — Ketan kanarie — Birgus latro.

Wanneer de lezer de afbeelding van bovengenoemd dier beschouwt, zal hij waarschijnlijk niet zoo dadelijk gelooven, dat het door de Europeesche en Chineesche bevolking van de Molukken als een uitgezochte lekkernij wordt beschouwd. Op 't eerste gezicht heeft het dier veel weg van een spin ten grootte van 2 à 2½ dM. De meeste Europeanen griezelen ervan, als ze 't dier voor 't eerst zien en zweren een duren eed, dat ze zoo'n afschuwelijk beest nooit op hun tafel willen zien. Hebben ze 't echter eenmaal bij vrienden of kennissen geproefd, dan zijn eensklaps alle eeden vergeten en doet de huisjongen of kokkie van de familie om 't hardst mee in den wedren, die op passerdagen gehouden wordt om een paar van die lieve beestjes te bemachtigen. Wij waren te Saporoea met zes Europeesche families en hielden allen, uitgezonderd den dokter, evenveel van het beest. Wel werden we dikwijls door den Esculaap gewaarschuwd voor het dier, dat volgens hem, buikaandoeningen zou veroorzaken, doch wij stoorden ons daar al heel weinig aan, zoolang nog niemand de schadelijke gevolgen had ondervonden. Een soort kreeftensla van het dier bereid, was voor ons allen een groote lekkernij. Het smaakte ongeveer als gewone kreeftensla, maar 't was veel vetter, niet zoo droog. De dokter kon dus praten als Brugman, 't hielp hem allemaal niets; wij wilden niet gewaarschuwd zijn. En toch had de goeie man gelijk, zooals aanstonds zal blijken.

Op zekeren dag hoorden we, dat de dokter ernstig ongesteld was. Daar er een paar zieken onder de soldaten waren, die dringend doktershulp noodig hadden, werd een prauw, een zoogenaamde Orembaai, naar Ambon afgezonden met verzoek om assistentie. De assistent arriveerde in den loop van den volgenden dag. Op de gewone avondwandeling ontmoetten wij den nieuwen dokter en informeerden natuurlijk belangstellend naar den toestand van den zieke, waarop wij ten antwoord ontvingen: „Och wat! Het was loos alarm. Hij is reeds zoo goed als beter, een flinke dosis *Castor*-olie heeft hem opgeknapt. De kerel had zich ziek gegeten aan ketan kanarie!” Nu ging ons een licht op. Die herhaalde waarschuwingen aan ons adres waren geweest in 't belang van den dokter, die na ingewonnen inlichtingen een dol liefhebber bleek te zijn en die bang was, dat wij hem de lieve beestjes voor den neus wegsnapten. Het bleek, dat zijn huisjongen soms een uur de passergangers tegemoet ging om de kreeften te bemachtigen.